

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i: Report to:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad: Date:	08 Chwefror 2022
Pwnc: Subject:	Mynd i'r afael ag argymhellion Archwilio Cymru mewn perthynas ag atal twyll
Pennaeth Gwasanaeth: Head of Service:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Report Author:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.gov.uk
Natur a Rheswm dros Adrodd / Nature and Reason for Reporting: Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gyfrifoldeb dros oruchwylio trefniadau'r Cyngor ar gyfer atal, canfod, ymchwilio ac erlyn twyll a llygredd. Yn yr adroddiad hwn ceir ymateb y Cyngor i lythyr a dderbyniwyd gan Archwilio Cymru mewn perthynas â threfniadau atal twyll y Cyngor.	

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Yn gynnar yn 2020, cynhaliodd Archwilio Cymru adolygiad lefel uchel o drefniadau atal twyll 40 o sefydliadau yng Nghymru, yn cynnwys pob un o'r 22 awdurdod lleol. Pwrpas yr adolygiad oedd gweld a oedd trefniadau atal a chanfod twyll y sector cyhoeddus yng Nghymru yn effeithiol. Oherwydd y pandemig, ni chyhoeddodd Archwilio Cymru'r adroddiad cenedlaethol¹ ar ei ganfyddiadau tan fis Gorffennaf 2020.
- 1.2 Fel rhan o'r adolygiad lefel uchel, cwblhaodd Archwilio Cymru waith maes lleol yng Nghyngor Sir Ynys Môn. Ysgrifennodd Cyfarwyddwr Ymgysylltu'r Archwiliad at y Prif Weithredwr i esbonio rhai o'u prif ganfyddiadau yn fwy ffurfiol gan eu bod wedi canfod rhywfaint o gyfleoedd i atgyfnerthu trefniadau atal twyll y Cyngor, er eu bod yn gwerthfawrogi nad oes gan y Cyngor adnoddau di-ben-draw.
- 1.3 Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg wedi datblygu cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r argymhellion hyn, sydd ynghlwm yn [Atodiad 1](#).

¹ 'Gwella Ein Perfformiad' – Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru, Archwilio Cymru Gorffennaf 2020
<https://www.audit.wales/publication/raising-our-game-tackling-fraud-wales>

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu a nodi'r cynnydd o ran mynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed gan Archwilio Cymru mewn perthynas ag atal twyll.

ATODIAD 1 – CYNLLUN GWEITHREDU

ARGYMHELLIAD ARCHWILIO CYMRU	YMATEB	SWYDDOG CYFRIFOL	DYDDIAD CYFLAWNI
<p>Diweddarau'r polisi atal twyll a llygredd, sydd heb gael ei adolygu ers 2012 yn ôl pob golwg. Deallwn fod y Cyngor yn bwriadu diweddarau'r polisi yn ystod 2020; a dylid blaenoriaethu hyn.</p>	<p>Mae'r Polisi Atal Twyll a Llygredd yn rhan o'r Cyfansoddiad (5.6) ac felly caiff ei adolygu'n flynyddol fel rhan o'r adolygiad rheolaidd o'r Cyfansoddiad.</p> <p>Yn ystod 2020/21 fe wnaeth y tîm Archwilio Mewnol flaenoriaethu gwaith archwilio sicrwydd mewnol craidd yn seiliedig ar risg wrth i staff gael eu hadleoli i gynorthwyo gydag ymateb y Cyngor i'r pandemig. Nawr bod y staff a gafodd eu hadleoli wedi dychwelyd a bod y swydd wag Uwch Archwilydd wedi'i llenwi, mae gennym adnoddau ar gael i'n galluogi i ddechrau ar y raglen waith atal twyll. Cyflwynwyd Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2021-24 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Rhagfyr 2021 ac mae'n darparu cyfeiriad ar gyfer cyflawni gweithgareddau atal twyll dros y tair blynedd nesaf, gymesur â lefel y risg twyll a bennir. Mae diweddarau'r polisi atal twyll ymhlith un o dasgau blaenoriaeth y Strategaeth.</p>	<p>Pennaeth Risg ac Archwilio</p>	<p>Medi 2022</p>
<p>Diweddarau'r Cynllun Ymateb i Dwyll, sicrhau ei fod yn cael ei gyfathrebu i'r holl staff, trydydd partiön ac aelodau'r cyhoedd. Rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn darparu cyfeiriad ar gyfer y rheiny sy'n dymuno mynegi pryder am achos posib o dwyll a darparu</p>	<p>Fel yr uchod. Bydd y Pennaeth Archwilio a Risg yn adolygu a diweddarau'r Cynllun Ymateb i Dwyll yn ystod 2022.</p>	<p>Pennaeth Risg ac Archwilio</p>	<p>Medi 2022</p>

fframwaith ar gyfer ymateb i honiadau o dwyll.			
Rhaid i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ystyried sut y gall gryfhau ei ddull o hyrwyddo pwysigrwydd diwylliant da o ran atal twyll, i rannu'r neges na chaiff twyll ei oddef o gwbl, a dod o hyd i ffyrdd o addysgu a chodi ymwybyddiaeth ymysg y staff ynglŷn â thwyll.	Mae nifer o ddulliau ar gyfer hyrwyddo diwylliant atal twyll wedi cael eu cynnwys yn y Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwo a Llygredd ar gyfer 2021-24, a gafodd ei adolygu gan yr UDA cyn ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Rhagfyr 2021. Mae'r gweithgareddau'n cynnwys pecyn hyfforddi e-ddysgu, sesiynau briffio rheolaidd, rhannu rhybuddion y Rhwydwaith Atal Twyll Cenedlaethol ac adolygu, adnewyddu a hyrwyddo'r Polisi Atal Twyll.	Pennaeth Risg ac Archwilio	Rhagfyr 2022
Cynnal asesiad risg twyll cynhwysfawr, rhannu a thrafod hyn gyda'r UDA a'r Pwyllgor Archwilio; deallwn fod asesiad ar y gweill yn ystod 2020, a dylid blaenoriaethu hyn.	Fel yr uchod, caiff rhaglen o weithgareddau atal twyll, yn cynnwys asesiad risg twyll, eu cyflawni yn ystod blwyddyn gyntaf y Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwo a Llygredd ar gyfer 2021-24.	Pennaeth Risg ac Archwilio	Rhagfyr 2022
Ystyried risg twyll fel rhan o'r broses rheoli risg gyffredinol.	Bu i'r UDA gydnabod twyll fel risg yn y gofrestr risgiau corfforaethol ym mis Awst 2020. Fodd bynnag, yn dilyn adolygiad cynhwysfawr o'r gofrestr risgiau corfforaethol ym mis Rhagfyr 2021, trosglwyddodd yr UDA risg twyll i'r gofrestrau risgiau gwasanaethau i'w reoli ar lefel gwasanaeth.	Uwch Dîm Arweinyddiaeth	Wedi'i gyflawni
Datblygu rhaglen flynyddol o waith atal twyll rhagweithiol sy'n ymdrin â'r risgiau a nodwyd yn yr asesiad risg.	Cyflwynwyd Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwo a Llygredd 2021-24 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Rhagfyr 2021 ac mae'n darparu cyfeiriad ar gyfer y gwaith atal twyll rhagweithiol a fydd yn cael ei gyflawni yn ystod y tair blynedd nesaf.	Pennaeth Risg ac Archwilio	Wedi'i gyflawni
Cyfathrebu strwythur, rolau a chyfrifoldebau mewn perthynas ag atal twyll yn glir er mwyn sicrhau	Cyflwynwyd Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwo a Llygredd 2021-24 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Rhagfyr 2021 ac mae'n cynnwys ac	Pennaeth Risg ac Archwilio	Medi 2022

<p>bod y ffiniau cyfrifoldeb yn glir i bawb.</p>	<p>yn blaenoriaethu amcan i adolygu a diweddarau'r polisi atal twyll. Bydd y polisi'n nodi'r strwythurau, rolau a chyfrifoldebau mewn perthynas ag atal twyll.</p>		
<p>Ystyried system rheoli achosion gorfforaethol i gofnodi a monitro cynnydd achosion posib o dwyll.</p>	<p>Nid yw nifer yr achosion yn cyfiawnhau'r gost o gaffael system rheoli achosion gorfforaethol i gofnodi a monitro cynnydd achosion posib o dwyll.</p>	<p>Pennaeth Risg ac Archwilio</p>	<p>Ddim yn berthnasol</p>
<p>Ystyried dadansoddi data'n rheolaidd i ddilysu data a chanfod gweithgareddau a allai fod yn dwyllodrus.</p>	<p>Mae'r tîm Archwilio Mewnol yn dadansoddi data yn rheolaidd gan ddefnyddio meddalwedd dadansodol pwrpasol (ActiveData For Excel®) yn ystod archwiliadau perthnasol. Hefyd, ers recriwtio Uwch Archwilydd ym mis Rhagfyr 2021, mae adolygiad cynhwysfawr o'r adroddiadau paru data a ddarparwyd gan y Fenter Twyll Genedlaethol bellach ar waith.</p>	<p>Pennaeth Risg ac Archwilio</p>	<p>Wedi'i gyflawni</p>
<p>Ystyried ffyrdd o ddarparu lefel briodol o wybodaeth yn ymwneud â thwyll i'r Pwyllgor Archwilio, a sut y gall y Pwyllgor Archwilio chwarae rhan ragweithiol o ran hyrwyddo materion atal twyll a chael mwyn o oruchwyliaeth dros drefniadau atal twyll.</p>	<p>Cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg Adroddiad Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd ar gyfer 2020-21 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2020 a Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2021-24 ym mis Rhagfyr 2021. Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg yn rhoi diweddiariad i'r Pwyllgor ym mhob cyfarfod i ddarparu gwybodaeth i'r aelodau ar weithgarwch atal twyll y tîm Archwilio Mewnol.</p>	<p>Pennaeth Risg ac Archwilio</p>	<p>Wedi'i gyflawni</p>